
A N N A L E S
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. L, 1

SECTIO H

2016

Uniwersytet Szczeciński. Wydział Prawa i Administracji

MAŁGORZATA OFIARSKA

mofiarska@mec.univ.szczecin.pl

*Znaczenie zasad ogólnych administracyjnego postępowania
egzekucyjnego w orzecznictwie sądów administracyjnych*

Importance of General Principles of Administrative Execution Proceedings in the Administrative Courts'
Case-Law

Słowa kluczowe: egzekucja administracyjna; zasady postępowania egzekucyjnego; funkcje zasad postępowania egzekucyjnego

Keywords: administrative execution; principles of enforcement proceedings; functions of enforcement proceedings

Kod JEL: H20; K00; K34

Wstęp

Racjonalny system podatkowy, dobrze zaplanowany i umożliwiający osiągnięcie optymalnych rezultatów, to w Polsce model ciągle pożądaný. Założenia kolejnych częściowych reform systemu podatkowego akcentują potrzebę zbliżenia rozwiązań aktualnie obowiązujących do takiego wzorca. Waler racjonalności powinien być zachowany zarówno na etapie tworzenia, jak i stosowania prawa podatkowego. Szczególną fazą stosowania prawa podatkowego jest postępowanie egzekucyjne zmierzające do przymusowego wykonania zobowiązania podatkowego spoczywającego na podatniku, który nie zamierza go zrealizować dobrowolnie.

Jedną z immanentnych cech podatku jest przymus, którym dysponuje władza publiczna, aby skutecznie wyegzekwować przysługującą jej wierzytelność podatko-

wą. Przymus wynika także z konieczności zachowania autorytetu państwa jako siły potrafiącej egzekwować konstytucyjny obowiązek ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków określonych w ustawie. Przymusowe ściągnięcie podatku od dłużnika podatkowego spełnia również cele prewencyjne, zapobiegając w przyszłości uchylaniu się od ciężaru podatkowego [Małecki, 2010, s. 509].

Krytyczne oceny obowiązującego systemu prawa podatkowego były formułowane przez przedstawicieli różnych środowisk. Na szczególną uwagę zasługują trzy raporty dotyczące stanu prawa podatkowego w Polsce, przygotowane w ramach Centrum Dokumentacji i Studiów Podatkowych w Łodzi [Brzeziński, Nykiel, 2000, s. 111–123; Brzeziński, Nykiel, 2006, s. 103–120; Brzeziński, Nykiel, 2011, s. 61–83]. W każdym z nich sygnalizowano również problemy egzekucji zobowiązań podatkowych, w tym zwłaszcza nadużywania przez organy podatkowe środków egzekucyjnych w celu jedynie formalnego przerywania biegu terminu przedawnienia. Należy podkreślić, że podejmowanie jakichkolwiek czynności egzekucyjnych powinno uwzględniać także zasady ogólne administracyjnego postępowania egzekucyjnego.

Postępowanie egzekucyjne w administracji, podobnie jak postępowanie orzekające, powinno być prowadzone według określonych reguł prawnych zwanych zasadami postępowania. Niezależnie od zasad wyprowadzanych z postanowień Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., charakterystycznych dla całego systemu prawa w państwie, oraz z postanowień Kodeksu postępowania administracyjnego z 1960 r. (dalej: k.p.a.), przejętych z ogólnej procedury administracyjnej, w postępowaniu egzekucyjnym w administracji obowiązują zasady charakterystyczne wyłącznie dla tego postępowania [Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 20 maja 2010 r.; Wyrok WSA w Krakowie z dnia 19 października 2011 r.]. Są one odrębne od zasad postępowania administracyjnego i wynikają z postanowień ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji z 1966 r. (dalej: u.p.e.a.).

Celem opracowania jest charakterystyka zasad ogólnych administracyjnego postępowania egzekucyjnego w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych. Przedmiotem analizy są wybrane orzeczenia sądów administracyjnych, w których mianem zasad ogólnych określono normy – zasady o szczególnej doniosłości, wskazujące kierunki wykładni przepisów i stosowania prawa [Zieliński, 2002, s. 35–36; Skoczylas, 2010, s. 383–385]. Pominęto natomiast zasady postępowania egzekucyjnego rozumiane jako poszczególne instytucje (reguły) tego postępowania¹.

Wielokrotnie sądy administracyjne przywoływały zasady ogólne administracyjnego postępowania egzekucyjnego w tezach i uzasadnieniach swoich orzeczeń. Analizowały podstawy prawne ich wyodrębnienia, istotę, skutki prawne ich naruszenia oraz stosunek zasad ogólnych postępowania egzekucyjnego do zasad określonych w k.p.a. Zwracały ponadto uwagę na konieczność ich uwzględniania w procesie wykładni przepisów u.p.e.a. [Wyroki NSA: z dnia 10 czerwca 2014 r.; z dnia 13 października 2005 r.]. Innym zasadom przypisywały znaczenie przy wszczęciu postępowania egzekucyjnego,

¹ Do zasad w takim znaczeniu odwołał się NSA np. w wyroku z dnia 13 sierpnia 2014 r.

innym zaś w toku prowadzenia tego postępowania [Wyrok NSA z dnia 12 czerwca 2014 r.]. Wskazywały również na sytuacje, w których – według nich – dochodziło do naruszenia poszczególnych zasad postępowania egzekucyjnego.

1. Katalog, funkcje i znaczenie zasad ogólnych postępowania egzekucyjnego

Istnieją rozbieżności co do klasyfikacji zasad ogólnych administracyjnego postępowania egzekucyjnego. Wynikają one z tego, że ani katalog, ani nazwy poszczególnych zasad nie zostały określone przez ustawodawcę, który także je w różny sposób formalizuje (tylko niektóre z nich są sformułowane wprost w ustawie, a wyodrębnienie innych możliwe jest dopiero po dokonaniu analizy przepisów ustawy). Pomimo tego sądy administracyjne w podejmowanych przez siebie rozstrzygnięciach wielokrotnie do nich się odwołują. Oprócz zasad ogólnych postępowania egzekucyjnego w administracji, wywodzonych z treści konkretnych przepisów u.p.e.a., wyinterpretowano zarówno w orzecznictwie sądowym, jak i doktrynie dalsze zasady (m.in. celowości, stosowania środków prowadzących bezpośrednio do wykonania obowiązku i efektywnego prowadzenia egzekucji). Traktowane są one jak normy prawnie obowiązujące, ale stopień ich ogólności jest zróżnicowany [Skoczylas, 2010, s. 387].

Ogólne zasady postępowania egzekucyjnego, wzajemnie się dopełniające i korygujące, pełnią określone funkcje. Do najważniejszych z nich należą następujące: opisowa (tzn. określają w sposób ogólny założenia i podstawowe cechy postępowania egzekucyjnego), interpretacyjna (tj. stanowią podstawowe dyrektywy, które powinny być respektowane przez organy egzekucyjne w toku postępowania egzekucyjnego) oraz ochronna (ich naruszenie powoduje konieczność podjęcia określonych działań przez organy prowadzące postępowanie egzekucyjne oraz sprawujące nadzór i kontrolę nad tym postępowaniem) [Przybysz, 2011, s. 18].

Zasady postępowania egzekucyjnego, z uwagi na nierepresyjny charakter postępowania, chroniąc podatnika przed działaniami organów prowadzących postępowanie egzekucyjne wykraczającymi poza zakres wyznaczony dla nich przepisami prawa oraz dzięki przyznaniu podatnikowi uprawnienia do dochodzenia ich przestrzegania przez wyżej wymienione organy, służą przede wszystkim ochronie interesów podatnika. Wynika z nich nakaz poszukiwania przez organ egzekucyjny sposobu wykonania obowiązku respektującego interesy podatnika [Wyrok WSA we Wrocławiu z 5 listopada 2009 r.].

2. Ujęcie zasad ogólnych administracyjnego postępowania egzekucyjnego w orzecznictwie sądów administracyjnych

Sądy administracyjne w katalogu zasad ogólnych postępowania egzekucyjnego szczególne znaczenie przypisują zasadzie celowości. Podkreślają, co także za-

uważono w doktrynie, że wiele innych zasad skodyfikowanych w u.p.e.a. wynika z tej zasady lub w niej znajduje swoje źródło (np. zasada stosowania najmniej uciążliwego środka i zasada niezbędności) [Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 20 maja 2010 r.]. Organ musi jednak mieć wybór w zastosowaniu najmniej uciążliwego środka egzekucji. Stosuje taki środek, który jawi się jako najbardziej adekwatny i skuteczny w danych okolicznościach [Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 23 października 2013 r.].

Zasada celowości nie została skodyfikowana w odrębnym przepisie u.p.e.a. Wynika ona zarówno z samej istoty postępowania egzekucyjnego w administracji, jak i – pośrednio – z licznych rozwiązań u.p.e.a. (m.in. art. 7 § 2 u.p.e.a.) [zob. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 5 marca 2014 r.]. Oznacza to, że jedynym celem postępowania egzekucyjnego jest doprowadzenie do bezpośredniego (skutecznego) wykonania przez podatnika obowiązku podlegającego egzekucji administracyjnej (realizacja tytułu wykonawczego) [Wyrok NSA z dnia 14 sierpnia 2012 r.]. Nie jest natomiast istotą tego postępowania, jak w przypadku postępowań typu represyjnego, wyrządzenie zobowiązanemu określonej dolegliwości [Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 21 marca 2013 r.] (ewentualna uciążliwość jest dopuszczalna jedynie w sytuacji, gdy jest usprawiedliwiona dążeniem do wykonania obowiązku przez podatnika). Zasada celowości odnosi się przede wszystkim do czynności wykonawczych podejmowanych w ramach egzekucji [Wyrok WSA w Kielcach z dnia 25 września 2008 r.]. Powinna być brana pod uwagę przy wyborze środka egzekucyjnego (tj. wybór środka powinno poprzedzać badanie, który ze środków egzekucyjnych doprowadzi bezpośrednio do celu egzekucji [Wyroki NSA: z dnia 19 września 2008 r.; z dnia 31 maja 2012 r.] i wykonania obowiązku wskazanego w tytule wykonawczym [Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 17 maja 2013 r.; wyrok WSA w Krakowie z dnia 4 września 2014 r.]). Jej stosowanie nie może jednak konsumować zasady legalności jako zasady fundamentalnej w demokratycznym państwie prawnym, w ramach której zawiera się zasada celowości [Wyrok WSA w Kielcach z dnia 11 września 2008 r.].

Zasada prawnego obowiązku prowadzenia egzekucji administracyjnej (zwana także zasadą obligatoryjnego podejmowania egzekucji [Wyrok NSA z dnia 7 sierpnia 2014 r.], prawnego obowiązku podjęcia odpowiednich działań przez wierzyciela w celu wszczęcia egzekucji [Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 października 2008 r.]) została wyrażona w art. 6 § 1 u.p.e.a. W razie uchylania się przez podatnika od wykonania ciężącego na nim obowiązku (tzn. gdy obowiązek jest wymagalny, a podatnik powstrzymuje się od jego wykonania, nie podejmuje działań zmierzających do jego wykonania [Wyrok NSA z dnia 10 czerwca 2014 r.]) ustawodawca zobowiązuje wierzyciela, jako podmiot biorący aktywny udział w wykonywaniu administracji publicznej [Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 czerwca 2006 r.], do podjęcia wszelkich czynności, jakie doprowadzą do wykonania obowiązku przez podatnika, od którego wykonania się on uchyla [Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2013 r.]. Jakiegokolwiek odstępstwo od tej zasady powinno być uzasadnione szczególnymi okolicznościami, na co zwracają uwagę sądy administracyjne w swoim orzecznictwie (np. gdy przemawiają za tym ważne względy

dotyczące podatnika, a interes społeczny nie stoi temu na przeszkodzie) [Wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 listopada 2007 r.]. Czynności podejmowane przez wierzyciela podatkowego, zmierzające do zastosowania środków egzekucyjnych wobec dłużnika podatkowego, będą różne w zależności od tego, czy wierzyciel jest jednocześnie organem egzekucyjnym, czy też nie posiada takiego statusu. Czynności te powinny być podejmowane przez wierzyciela bez zbędnej zwłoki [Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 października 2010 r.]. Zgodnie z tą zasadą wierzyciel ma nie tylko obowiązek doprowadzenia do wszczęcia postępowania egzekucyjnego, ale powinien również podejmować dalsze czynności w toku tego postępowania [Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 czerwca 2006 r.].

Z art. 7 § 2 u.p.e.a. sądy administracyjne wywodzą dwie zasady: stosowania środków egzekucyjnych prowadzących bezpośrednio do wykonania obowiązku [Wyrok NSA z dnia 31 maja 2012 r.] oraz stosowania najmniej uciążliwego (najłagodniejszego) środka egzekucyjnego [Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 października 2008 r.] (zwana także zasadą racjonalnego działania [Wyrok NSA z dnia 28 września 2011 r.] czy prowadzenia egzekucji w sposób najmniej uciążliwy dla zobowiązanego [Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 16 października 2008 r.]).

Organ egzekucyjny, dokonując wyboru środka egzekucyjnego, powinien zastosować – spośród tych środków, które bezpośrednio prowadzą do wykonania obowiązku ciążącego na podatniku – środek lub środki najmniej uciążliwe dla podatnika. W niektórych jednak przypadkach, gdy wymaga tego cel egzekucji, organ egzekucyjny może stosować kilka, a nawet wszystkie środki egzekucyjne jednocześnie [Wyrok NSA z dnia 20 stycznia 1999 r.] (np. gdy istnieją podstawy, aby sądzić, że podatnik celowo wyzbywa się składników swojego majątku dla udaremnienia egzekucji). Z zasady tej wynika obowiązek badania przez organ na każdym etapie postępowania egzekucyjnego, który ze środków egzekucyjnych prowadzi bezpośrednio do wykonania obowiązku [Wyrok NSA z dnia 31 maja 2012 r.].

Ustawodawca nie określił, które środki egzekucyjne są bardziej lub mniej uciążliwe dla podatnika (pozostawia w tym zakresie ocenę organowi egzekucyjnemu). Przyjęta przez ustawodawcę kolejność wyliczenia środków egzekucyjnych, odzwierciedlająca pewne ustawowe kryteria dolegliwości, nie jest wiążąca i nie musi być tożsama ze stopniem dolegliwości środka egzekucyjnego w danych okolicznościach dla podatnika. O wyborze środka egzekucyjnego będzie decydował również cel, któremu dany środek ma służyć [Wyrok WSA w Kielcach z dnia 29 stycznia 2008 r.], rodzaj środków, jakie ma do dyspozycji organ przy egzekucji tego obowiązku oraz okoliczności faktyczne danej sprawy [Wyrok WSA w Łodzi z dnia 17 stycznia 2008 r.]. Wyboru środka egzekucyjnego dokonuje organ, zobowiązany może jednak wskazać inny środek, który jest tak samo skuteczny, natomiast mniej dla niego uciążliwy [Wyrok WSA w Białymstoku z dnia 28 maja 2008 r.].

Zastosowanie najmniej uciążliwego środka egzekucyjnego może mieć miejsce w przypadku istnienia w tym względzie możliwości wyboru (tzn. mogą być zasto-

sowane co najmniej dwa środki [Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2013 r.]. Spośród przewidzianych ustawą środków egzekucyjnych należy stosować ten, który w możliwie najmniejszym stopniu będzie ingerował w prawa i wolności podatnika [Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 17 maja 2013 r.; Wyrok WSA w Krakowie z dnia 4 września 2014 r.]. Omawianą zasadę stosowania środka najmniej uciążliwego dla podatnika (najłagodniejszego środka) należy także odnieść do postępowania zabezpieczającego [Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 3 lutego 2011 r.].

Zasada niezbędności (inaczej nazywana zasadą niedopuszczalności stosowania środków egzekucyjnych, gdy obowiązek stał się bezprzedmiotowy lub został już wykonany [Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 października 2008 r.], a także zasadą niedopuszczalności stosowania środków egzekucyjnych, gdy odpadła podstawa prowadzenia egzekucji [Wyrok NSA z dnia 13 października 2005 r.]) została sformułowana w art. 7 § 3 u.p.e.a. Jej istotą jest powiązanie stosowania środków egzekucyjnych z celowością prowadzenia egzekucji oraz nierepresyjnym charakterem postępowania egzekucyjnego w administracji. Postępowanie egzekucyjne może być prowadzone wyłącznie w takim zakresie, w jakim jest niezbędne do osiągnięcia celu postępowania egzekucyjnego, tzn. doprowadzenia do wykonania zobowiązania podatkowego. Niedopuszczalne jest stosowanie środka egzekucyjnego, gdy celu tego nie można osiągnąć (obowiązek jest bezprzedmiotowy, przez co należy rozumieć nieaktualność obowiązku czy niemożność jego wykonania, np. wygaśnięcie obowiązku ściśle związanego z osobą podatnika wraz z jego śmiercią, umorzenie należności, przedawnienie należności podatkowej) lub cel ten został już osiągnięty (obowiązek został wykonany).

Zasada poszanowania minimum egzystencji [Wyrok WSA w Białymstoku z dnia 28 maja 2008 r.] (zwana inaczej zasadą poszanowania godności zobowiązanego [Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 października 2008 r.]) została sformułowana przez ustawodawcę w art. 8–10 u.p.e.a. Wyraża się w prowadzeniu egzekucji administracyjnej ze składników majątku podatnika tylko w zakresie niezagrażającym minimum jego utrzymania (egzystencji) oraz tych osób, które on utrzymuje w wykonaniu ustawowego obowiązku. Dotyczy przede wszystkim egzekucji świadczeń pieniężnych i uzewnętrznia się przez wyłączenie spod egzekucji kazuistycznie określonych przedmiotów.

Zgodnie z tą zasadą należy tak prowadzić egzekucję, aby nie pozbawić zobowiązanego i jego rodziny minimum egzystencji – środków do życia i możliwości wykonywania pracy zarobkowej. Wyłączenie określonych dóbr spod egzekucji ma również inne znaczenie (m.in. formułuje pewne preferencje dla organów wykonujących politykę finansową państwa, np. wyłączając spod egzekucji określoną część wkładów oszczędnościowych osoby fizycznej złożonych w bankach oraz w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, stworzono ekonomiczne bodźce do lokowania środków finansowych w tego rodzaju formach). Kazuistyczne, nie dość jednak precyzyjnie, wyszczególnione w u.p.e.a. wyłączenia spod egzekucji mają zastosowanie przede wszystkim do podatników, którzy są osobami fizycznymi.

Zasada upomnienia [Wyrok WSA w Krakowie z dnia 17 lutego 2011 r.] (określana również jako zasada zagrożenia [Wyrok NSA z dnia 10 czerwca 2014 r.]), została wyrażona w art. 15 u.p.e.a. Zgodnie z nią wszczęcie postępowania egzekucyjnego powinno poprzedzać dokonanie czynności upominawczej wzywającej podatnika do dobrowolnego wykonania obowiązku. Istotą tej czynności jest z jednej strony przypomnienie podatnikowi o obowiązku i umożliwienie dobrowolnego jego wykonania (bez zastosowania środka egzekucyjnego), z drugiej natomiast niedopuszczenie do wszczęcia egzekucji, gdyby ten obowiązek już został wykonany albo w ogóle nie istniał [Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 5 maja 2005 r.]. Upomnienie może być wysłane dopiero po upływie terminu do wykonania obowiązku przez podatnika i poprzedza egzekucję administracyjną *sensu stricto* [Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 czerwca 2007 r.]. Tylko w wyjątkowych przypadkach zasada ta nie obowiązuje – podatnikowi nie przesyła się upomnienia, a egzekucja może być wszczęta bez jego uprzedniego doręczenia. Odstępstwa od tej zasady wynikają z przepisów szczególnych (art. 15 § 1) albo z przepisów wykonawczych do art. 15 § 5 u.p.e.a.

Jednocześnie sądy administracyjne zwracają uwagę na to, że zasada zagrożenia nie ogranicza się tylko do kwestii wysłania upomnienia (nie mogłaby być realizowana w sprawach, w których upomnienia się nie stosuje). Wspomniana zasada jest obecna w wielu rozwiązaniach tej ustawy, m.in. we wprowadzeniu takich środków, jak zawiadomienie o zajęciu prawa majątkowego (art. 67 § 1 u.p.e.a.), zajęciu nieruchomości (art. 97 § 1 u.p.e.a.), które poprzedzają ich oszacowanie, odbiór czy sprzedaż [Wyrok NSA z dnia 10 czerwca 2014 r.].

W art. 7 § 1 u.p.e.a. została wyrażona zasada stosowania środków egzekucyjnych przewidzianych (wskazanych) tylko w ustawie [Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lipca 2010 r.], która jest nazywana także zasadą legalności [Wyrok NSA z dnia 13 października 2005 r.]. Ustawodawca ogranicza swobodę organu egzekucyjnego w wyborze środków prowadzących do wykonania obowiązku. Wyznacza granice wyboru, ponieważ zawęża je wyłącznie do środków wyliczonych i uregulowanych w u.p.e.a. oraz zakazuje stosowania innych środków, choćby były bardziej skuteczne. Ustawodawca dokonuje podziału środków egzekucyjnych w zależności od charakteru obowiązków, których dotyczy postępowanie egzekucyjne – należności pieniężnych oraz obowiązków o charakterze niepieniężnym. Wprowadza, zarówno co do obowiązków pieniężnych, jak i obowiązków o charakterze niepieniężnym, kilka sposobów ich egzekwowania. Katalog dozwolonych środków jest zatem zamknięty.

3. Skutki prawne naruszenia zasad ogólnych postępowania egzekucyjnego

Naruszenie poszczególnych zasad postępowania jest oceniane w orzecznictwie sądowym jako relewantne naruszenie prawa [Wyrok WSA w Krakowie z dnia 19 października 2011 r.; Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 paź-

dziennika 2008 r.]. Stanowi podstawę do: 1) złożenia przez podatnika zarzutów w sprawie prowadzenia egzekucji administracyjnej (jest to m.in. konsekwencją naruszenia zasad: upomnienia, niezbędności, stosowania najłagodniejszego środka egzekucyjnego oraz stosowania środków egzekucyjnych przewidzianych w ustawie), 2) złożenia skargi na czynności egzekucyjne i przewlekłość postępowania egzekucyjnego, 3) wystąpienia z wnioskiem o umorzenie postępowania egzekucyjnego, 4) żądania wstrzymania postępowania egzekucyjnego czy wstrzymania czynności egzekucyjnych na określony czas. Ponadto może stanowić przesłankę uzasadniającą umorzenie postępowania egzekucyjnego (np. gdyby naruszono zasady upomnienia albo niezbędności, prowadząc postępowanie egzekucyjne mimo wykonania obowiązku przez zobowiązanego). Podatnik może również dochodzić odszkodowania od organu egzekucyjnego lub wierzyciela na podstawie przepisów k.c. za szkody wyrządzone wskutek niezgodnego z przepisami prawa wszczęcia lub prowadzenia egzekucji administracyjnej, lub postępowania zabezpieczającego.

Podsumowanie

Dorobek orzeczniczy sądów administracyjnych w zakresie identyfikacji i upowszechniania zasad ogólnych administracyjnego postępowania egzekucyjnego ma istotny wpływ na jakość procesu stosowania prawa przez organy podatkowe przymusowo egzekwujące zobowiązania podatkowe od dłużników podatkowych. Przepisy u.p.e.a. wprowadzono w życie prawie 50 lat wcześniej, tj. w okresie odmiennych realiów ustrojowych, politycznych i gospodarczych. Wiele szczegółowych rozwiązań tej ustawy, pomimo licznych nowelizacji, trafnie uznawanych jest w doktrynie i orzecznictwie za anachroniczne i niedostosowane do współczesnej sytuacji w Polsce. Niemniej zasady ogólne administracyjnego postępowania egzekucyjnego są na tyle uniwersalne, że mogą być stosowane w warunkach gospodarki wolnorynkowej i upodmiotowienia podatnika w relacjach z administracją podatkową.

Sądy administracyjne wypełniają nową treścią zasady ogólne administracyjnego postępowania egzekucyjnego. Odwołując się często do standardów wynikających z Konstytucji RP, wskazują na możliwość ich rozumienia w sposób odpowiadający wyzwaniom nowoczesnego państwa, w którym uprawnienia podatnika muszą być szanowane przez administrację podatkową, natomiast realizacja jego obowiązków – nawet z zastosowaniem przymusu prawnego – nie może prowadzić do naruszania godności podatnika, podstaw jego egzystencji i możliwości rozwoju w kolejnych latach.

Tendencje ukształtowane w dorobku orzeczniczym sądów administracyjnych mogą być wykorzystane w działaniach prawodawcy w przyszłości, bowiem nie ulega wątpliwości, że powinien być przygotowany i uchwalony projekt nowej u.p.e.a., której rozwiązania będą wpisywały się w nowoczesny i racjonalny system podatkowy państwa.

Bibliografia

- Brzeziński B., Nykiel W. (oprac.), *Stan prawa podatkowego w Polsce. Raport 2000*, „Kwartalnik Prawa Podatkowego” 2000, nr 1.
- Brzeziński B., Nykiel W. (oprac.), *Stan prawa podatkowego w Polsce. Raport 2005*, „Kwartalnik Prawa Podatkowego” 2006, nr 1.
- Brzeziński B., Nykiel W. (oprac.), *Stan prawa podatkowego w Polsce. Raport 2010*, „Kwartalnik Prawa Podatkowego” 2011, nr 1.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U., nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Małecki J., *Przymusowe wykonanie zobowiązań podatkowych*, [w:] A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, LexisNexis, Warszawa 2010.
- Przybysz P., *Postępowanie egzekucyjne w administracji. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2011.
- Skoczylas A., *Postępowanie egzekucyjne w administracji*, [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System prawa administracyjnego*, t. 9: *Prawo procesowe administracyjne*, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2013 r., poz. 267 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2014 r., poz. 1619 z późn. zm.).
- Wyrok NSA z dnia 20 stycznia 1999 r., I SA/Gd 39/97, LEX nr 37183.
- Wyrok NSA z dnia 13 października 2005 r., II FSK 642/05, LEX nr 173121.
- Wyrok NSA z dnia 19 września 2008 r., II FSK 929/07, LEX nr 513153.
- Wyrok NSA z dnia 28 września 2011 r., II OSK 1387/10, LEX nr 1151859.
- Wyrok NSA z dnia 31 maja 2012 r., II OSK 440/11, LEX nr 1252070.
- Wyrok NSA z dnia 14 sierpnia 2012 r., II FSK 139/11, LEX 1214521.
- Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2013 r., II FSK 1690/11, LEX nr 1336919.
- Wyrok NSA z dnia 10 czerwca 2014 r., II FSK 1705/12, LEX nr 1518893.
- Wyrok NSA z dnia 12 czerwca 2014 r., II FSK 1722/12, LEX nr 1469200.
- Wyrok NSA z dnia 7 sierpnia 2014 r., II FSK 1031/13, LEX nr 1500150.
- Wyrok NSA z dnia 13 sierpnia 2014 r., II FSK 2026/12, LEX nr 1500158.
- Wyrok WSA w Białymstoku z dnia 28 maja 2008 r., I SA/Bk 88/08, LEX nr 399359.
- Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 5 maja 2005 r., I SA/Bd 190/05, POP 2006, nr 4, poz. 71.
- Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 5 marca 2014 r., I SA/Bd 96/14, LEX nr 1457260.
- Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 16 października 2008 r., I SA/Gd 317/08, LEX nr 500998.
- Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 3 lutego 2011 r., I SA/Gl 1014/10, LEX nr 990581.
- Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 października 2008 r., I SA/Go 678/08, LEX nr 576720.
- Wyrok WSA w Kielcach z dnia 11 września 2008 r., I SA/Ke 254/08, LEX nr 526113.
- Wyrok WSA w Kielcach z dnia 29 stycznia 2008 r., II SA/Ke 683/07, LEX nr 471275.
- Wyrok WSA w Kielcach z dnia 25 września 2008 r., I SA/Ke 296/08, LEX nr 471273.
- Wyrok WSA w Krakowie z dnia 17 lutego 2011 r., I SA/Kr 2135/10, LEX nr 990989.
- Wyrok WSA w Krakowie z dnia 19 października 2011 r., I SA/Kr 1335/11, LEX nr 1150176.
- Wyrok WSA w Krakowie z dnia 4 września 2014 r., I SA/Kr 580/14, LEX nr 1512443.
- Wyrok WSA w Łodzi z dnia 17 stycznia 2008 r., II SA/Ld 984/07, LEX nr 510953.
- Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 23 października 2013 r., I SA/OI 587/13, LEX nr 1389586.
- Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 17 maja 2013 r., I SA/Po 103/13, LEX nr 1323427.
- Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 20 maja 2010 r., I SA/Rz 180/10, LEX nr 673489.
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 czerwca 2006 r., VII SA/Wa 146/06, LEX nr 214061.
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 czerwca 2007 r., I SA/Wa 128/07, LEX nr 364747.
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 października 2010 r., VII SA/Wa 936/10, LEX nr 760174.
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 listopada 2007 r., VII SA/Wa 1319/07, LEX nr 494018.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lipca 2010 r., VII SA/Wa 858/10, LEX nr 676289.

Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 5 listopada 2009 r., II SA/Wr 410/09, LEX nr 1687022.

Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 21 marca 2013 r., III SA/Wr 6/13, LEX nr 1330119.

Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, LexisNexis, Warszawa 2002.

Importance of General Principles of Administrative Execution Proceedings in the Administrative Courts' Case-Law

This study focuses on general principles of administrative execution proceedings regulated by the Act on execution proceedings in administration, which is often invoked in the summaries and substantiations of rulings passed by administrative courts. These principles have specific purposes and functions: a descriptive function (they outline the assumptions and basic aspects of execution proceedings), interpretative (they constitute basic directives which should be adhered in the course of executive proceedings) and protective function (infringement thereof necessitates the initiation of specific actions by the organs conducting the proceedings and supervisory organs). Since the principles are subject to mandatory compliance, they primarily protect the obligor's interests.

Znaczenie zasad ogólnych administracyjnego postępowania egzekucyjnego w orzecznictwie sądów administracyjnych

Przedmiotem analizy w niniejszym opracowaniu są zasady ogólne administracyjnego postępowania egzekucyjnego (uregulowane w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji), na które sądy administracyjne wielokrotnie powoływały się w tezach i uzasadnieniach wydawanych przez siebie orzeczeń. Pełnią one określone funkcje: opisową (określają w sposób ogólny założenia i podstawowe cechy postępowania egzekucyjnego), interpretacyjną (stanowią podstawowe dyrektywy, którymi powinny kierować się organy egzekucyjne w toku postępowania egzekucyjnego) oraz ochronną (ich naruszenie powoduje konieczność podjęcia określonych działań przez organy prowadzące postępowanie egzekucyjne oraz sprawujące nadzór i kontrolę nad tym postępowaniem). Dzięki przyznaniu uprawnień do dochodzenia, ich przestrzeganie służy przede wszystkim ochronie interesów zobowiązanego.